

Elisabeta POP

Din toate timpurile, iubirea...

După „fantasticele” și „tristele” întâmplări prin care a trecut *Erendira și nesăbuita ei bunică* în dinamicul și agreabilul spectacol semnat de Ion Sapdaru – dramatizare a unei proze de Marquez – același Ion Sapdaru a optat pentru *Medeea*, un text dificil, de două ori dificil: o dată pentru interpreți, care, după câte îmi dau seama, nu se omoară după textele în versuri, iar pe de alta, pentru că, se știe, publicul nu este atras în mod deosebit de tragedii...

Gestul lui Ion Sapdaru mi s-a părut, așadar, curajos și l-am apreciat ca atare. Propunerea ar onora oricare teatru – și cel din Oradea nu văd de ce ar face excepție – cu condiția ca acesta să știe exact ce dorește să aducă în fața publicului. Teatrul orădean a optat însă, înainte de orice, pentru Sapdaru și cred că a făcut bine, regizorul dovedind, cu fiecare nou spectacol, că are talent și că e atent *la cine joacă* sau pentru cine... El a urmărit atent categoriile de public care frecventează la ora aceasta teatrul și a găsit genul de spectacol la care acest public nu numai să vină, ci, mai ales, să nu părăsească sala, după prima jumătate de oră cum se mai întâmplă, din păcate.

Prima constatare, la ridicarea cortinei, este că regizorul a ales iar simplitatea, optând pentru spațiul gol al scenei, în care scenografa (Vioara Bara) aduce, pe rând, elemente de decor și recuzită cu valoare de simbol, îmbogățind și colorând, la propriu și la figurat, momentele spectacolului: în fundul scenei un cap al unei statui grecești și ceva care aduce a fragment din faldurile bogate ale unei alte statui zeești; apoi, o măsuță și două scaune, o perdea roșie ca sângele coborând lent de sus, o oglindă ciudată pe care *Crainicul* o stropește cu sânge...

Pe un practicabil mobil – care funcționează foarte bine – apare și dispare *Corul*, sub forma unei mici trupe de artiști-dansatori care „povestesc” uneori în ritm de dans sau mimând diferite momente din piesă. Intermezzo-urile respective au fost gândite desigur, să anime, să învieze acțiunea excesiv de tensionată, creată de tragedia lui Euripide. Ei sunt ajutați de o muzică de mare frumusețe și expresivitate. Alternarea scenelor „dure” – în care *Medeea* pune la cale oribila crimă: uciderea lui *Creon*, a noii soții a lui *Iason*, *Glauce*, și, în fine, a propriilor copii – cu aceste scene de destindere, permite spectatorilor momente de detensionare.

S-ar putea reproșa realizatorilor acestui spectacol că au schimbat oarecum traiectoria tragediei, chiar structura ei inițială, coborând-o, poate, în zona dramei, dar dincolo de faptul că în chiar textul euripidian găsim suficiente motive și argumente pentru acest spectacol, nu era rău, ba ar fi fost chiar corect să aflăm din afiș că Ion Sapdaru a creat acest spectacol „după Euripide”. În acest caz, multe lucruri trebuiau acceptate așa cum au fost ele oferite de regizor, fără prejudecăți de tot felul.

Euripide vine, iată, din vremuri atât de îndepărtate de noi, să ne vorbească despre o mamă care își ucide cu sânge rece copiii, ca să se răzbune pe soțul care a înșelat-o și a părăsit-o. Vine, acum, în anul 2001, când (vai!) ziarele și micile ecrane sunt pline de știri care de care mai groaznice despre mame care își omoară copiii, despre tați care își violează fiicele, despre copii care îșiucid părinții... S-ar părea că nimeni nu mai vrea să vină la teatru pentru asemenea...povești. Și chiar așa ar fi, dacă cei care intră în sala de teatru nu ar găsi aici,

transfigurate artistic, imaginile zguduitoarelor fapte ale *Medeei*.

Poate de aceea regizorul și-a permis chiar să modifice finalul, să-l îndulcească, imaginându-și că îngrozitoarea crimă ar fi avut loc doar în visul sau, mai degrabă, în coșmarul *Medeei*: copiii trăiesc, ea îi strigă, ei vin cu doica de mână și apoi pleacă toți... Unde?

Se vede însă că publicul, în majoritate tânăr, familiarizat cu filmele americane, violente și agresive, dar terminându-se cu *happy-end*, acceptă mai ușor acest final, plecând fericit acasă. Ce te faci însă cu cei care nu l-au citit și nici n-o să-l citească vreodată pe Euripide: vor rămâne cu ideea că „așa e piesa”? Dacă la un spectacol clasic, eventual mai monoton sau poate mai puțin atractiv, nici nu venea acest public, ar fi fost mai bine? Grea întrebare, la care, vă mărturisesc, nu mă simt capabilă să dau un răspuns.

Dar să mă întorc la Euripide pe care, așa cum presupuneți, l-am citit și recitit. Să nu uităm deci că: Euripide a introdus în structura tragediei o grilă, ca să zic așa, realistă, încercând să o apropie în acest caz pe *Medeea* de viața de zi cu zi: o femeie, o mamă, dar mai ales, o soție înșelată, geloasă peste măsură, hotărâtă să se răzbune exemplar pe soțul ticălos și infidel. Și tot el, Euripide, a îmbogățit limbajul teatral, folosind elementul retoric (nu întâmplător Aristofan l-a acuzat pe Euripide de „flecă-reală”) și filosofic (personajele posedă știința elocinței, tiradele lor conțin idei prețioase legate de căsnicie, de dragoste, de familie, de fidelitate). Replicile celor doi soți, când se înfruntă, nu sunt doar de o modernitate surprinzătoare, ci și adevărate pledoarii. Un fin cercetător al operei lui Euripide spunea chiar că din replicile celor doi s-ar putea alcătui o culegere de maxime intitulate „Un soț oarecare către soția lui” sau „O soție oarecare către soțul ei”.

Spectatorul curios și iscoditor ar mai putea afla astfel că Euripide însuși a dorit

să amestece nițel întâmplările tragice cu mărunte elemente hazlii (ca în viață), apropiind astfel mai mult tragedia de realitatea greacă. Și dacă știi toate acestea și ești dispus să le accepți, atunci nu te mai revoltă inutil scena în care *Corifeul* – aici un amestec de bufon cocoșat cu un cârcotaș de profesie – îi povestește la modul cam parodic, râzând și hlizindu-se, scenele în care *Glauce* și *Creon* mor în chinuri groaznice. Sebastian Lupu a găsit tonul potrivit pentru acest personaj și nu pentru unul așteptat eventual de vreun cititor fidel al piesei (nu și a bibliografiei aferente; dar oare chiar o mai fi vreunul, în această vreme a Internet-ului absolut?).

Dar, dacă vorbim despre *Medeea*, se cuvine să observăm cum anume a înțeles actrița Elvira Platon-Rîmbu s-o interpreteze în spectacolul lui Ion Sapdaru. E limpede pentru oricine că actrița nu numai că e fericită că a fost distribuită în acest rol, ci și că i-a plăcut propunerea regizorului, mai mult chiar, a căutat, se vede, în mintea, în sufletul și, nu în ultimul rând, în lecturile ei tot ce ar fi putut-o ajuta să se apropie de celebrul și râvnitul personaj (când spun râvnit mă refer exclusiv la actrițele de oriunde și dintotdeauna). Ea a fost pătimășă, cu ochi de vrăjitoare, cu gesturi neobișnuite, a fost vicleană, prefăcută, dând drumul unui șuvoi de vorbe grele stărnite de patima, ura și dorința de răzbunare. Ea are câteva momente în care ai impresia că e posedată de diavol, că nu mai are nimic omenesc, pentru ca imediat după aceea să-și îndulcească glasul cu mierea lingușirii sau a tandreței. Când se adresează publicului, ea devine calmă, reflexivă, rezervată, vorbindu-i despre condiția nefericită a femeii din toate timpurile. Lungește însă inutil scena în care arde fotografiile și are câteva note stridente ce scad din emoția unor momente de mare tragism. Râsul sadic însă o prinde și ajută evident la conturarea acelei *Medei* create

de Euripide, fără îndoială, complexă și complicată.

Romeo Romitan face eforturi considerabile să fie un *Iason* la nivelul parteneriei sale. Are multe dintre datele fizice ale personajului, dar îi lipsește frământarea lăuntrică autentică, el rămânând adesea, cu tot glasul de tunet, la nivelul rostirii, nu al trăirii imenselor lui dileme și lașități demagogic argumentate. Una dintre scenele lui cele mai reușite este cea în care se joacă cu copiii, dar cu totul nelalocul lui mi s-a părut dansul macabru cu mireasa moartă. Tânărul actor însă, atent îndrumat, promite să fie un un june-prim al trupei.

O apariție greu de uitat este cea a lui Șerban Borda în rolul lui *Absyrtus*, fratele *Medeei*, ciopârțit de aceasta pe când fugea

pe mare cu *Iason*. Adus pe umeri de patru bărbați, mutilatul se târăște la picioarele *Medeei* implorând sau numai reproșându-i că l-a omorât. Scena – ea se petrece doar în mintea femeii răvășite de durere – este însoțită de o muzică plină de neliniște, iar actorul are o figură emoționantă. Iarăși remarcăm profesionalismul desăvârșit al acestui tânăr actor.

În *Creon*, Petre Panait, deși are text puțin, aduce în scenă un personaj într-un totu credibil, în datele lui clasice, binecunoscute. Gesturile lui sunt precise, tonul e cel just, privirea de oțel, ținuta dictatorială.

În rolul *Glaucei/Glauke*, Angela Tanko este suavă, zâmbitoare, fericită, inconștientă parcă de tot răul pe care i l-a pricinuit *Medeei*. Ea nu rostește cuvinte, ci mimează

Elvira PLATON-RÎMBU

perfect toate stările tinerei logodnice. O face cu grație și bun-gust. Două actrițe temeinice ale trupei – le-am numit pe Ileana Iurciuc și Mariana Vasile – își fac simțită permanent prezența, deși cele două doici nu au mai mult de cinci replici. Alexandru Rusu e un fel de *paparazzo* mereu prezent în scenă, încercând nu numai să-i fotografieze pe toți, tot timpul, ci și să-i organizeze, să-i grupeze, să-i țină sub control.

Este greu de imaginat cum ar fi arătat acest spectacol fără muzica atât de bine găsită de regizor și fără contribuția de notă maximă a colaboratoarei lui, Victoria Bucun, eminentă coregrafă. Dansurile create de ea sunt originale și în deplin consens cu textul rostit.

Decorul, ambianța spectacolului, costumele – fără trimitere ostentativă la o epocă

anume – sunt rodul fanteziei creatoare a neobositei Vioara Bara care se impune mereu prin talent și seriozitate.

Nu știu dacă acesta a fost spectacolul așteptat de unii cu *Medeea*, dar știu că acest spectacol n-a plictisit, fiind îndelung aplaudat. Creatorii lui au ascultat parcă sfatul lui Euripide: „*Feriți-vă de drumul bătătorit, alegeți calea anevoioasă*“.

Teatrul de Stat din Oradea, Secția română – Medeea de Euripide. Traducerea: Alexandru Miran. Un spectacol de Ion Sapdaru. Scenografia: Vioara Bara. Coregrafia: Victoria Bucun. Sculpturi: Iulian Anghel. Distribuția: Elvira Platon-Rîmbu, Romeo Romitan, Petre Panait, Sebastian Lupu, Mariana Vasile, Ileana Iurciuc, Angela Tanko, Șerban Borda, Alexandru Rusu. Data premierei: 15 martie 2001.

Un tânăr regizor și o piesă dificilă

Ciudată mai e și soarta spectacolelor! Ani și ani nu apuci să vezi un spectacol cu te miri ce piesă pe care o cunoști de mult și, deodată, așa, când începi s-o uiți, îți este dat să ai parte nu de un spectacol, ci de două! Și încă la un interval de nici o lună! E acesta un noroc al oricărui om de (sau din?) teatru! Este ceea ce mi s-a întâmplat și mie în legătură cu piesa *Povestiri din pădurea vieneză* de Ödön von Horvath. Citisem piesa în manuscris, demult. Anul acesta am recitit-o în volumul recent apărut. A urmat apoi bucuria aflării veștii că o montează, la Naționalul din Cluj, Anca Bradu. Știam sigur, după cum o cunosc, că nu era o propunere întâmplătoare, ci chiar o serioasă opțiune regizorală. Și peste nici două sau trei săptămâni, să văd un nou spectacol, cu aceeași piesă, în chiar orașul meu, în limba maghiară, de data aceasta, dar tot ca o propunere a unui regizor foarte tânăr...

Am făcut această introducere tocmai sau numai pentru a vă da seama de interesul cu care m-am îndreptat mereu spre sala de spectacol. Firește nu mi-am făcut iluzia că, de fiecare dată, voi fi încântată de ceea ce văd, dar nimeni nu-mi poate lua cel puțin bucuria comparației... Și, veți vedea, nu m-am putut împiedica să nu recurg – măcar din când în când – la comparații...

La Naționalul din Cluj – e musai să încep cu el!, unde noul director, Ion Vartic, este un mult stimat și respectat critic și profesor universitar, un doctor (pe bunel!) în teatologie, am văzut un spectacol ca un eseu dens și bogat în idei, aproape programatic, vizând unul dintre cele mai importante curente teatrale (expresionismul), un spectacol în care totul: decor, costume, recuzită, joc actoricesc, muzica, totul avea o motivație precisă. Singurul și cel mai mare cusur al spectacolului era,